

de a hangoztatott megegyezés egyetlen fajnak, a *Perisphinctes Ujbányaensis* Böckh sp.-nek előfordulásán alapul. A többi három említett faj ugyanis kissé kozmopolita s még az előbbinél is kevésbé jellemzői a Mecsek doggerjének. PAPP szerint a liász és dogger a Kaukázusban többé-kevésbé élesen elkülönülnek, míg RENZ,* aránytalanul gazdagabb fauna s behatóbb tanulmányozás alapján a liász és dogger közös complexum-át a malmmal szembe helyezi. RENZ szerint a dagesztáni liász homokkő, agyagpala és túlnyomólag fekete mészpalákból áll s így a délmagyarországi liászszal talán nem is lesz annyira ellenkező. Ha a kaukázusi jurát ismertetjük, meg kell említenünk, hogy RENZ a dagesztáni jurának 16 emeletbe osztásával a taglalást már a középső liásztól kezdve elvégezte. Meg kell még jegyeznem, hogy ma már a trias sem ismeretlen a Kaukázusban. VOROBIEV** ugyanis nem messze Psebai-tól gazdag felső triaszkorú brachiopoda- és bivalva-faunát fedezett fel.

LACZKÓ csak magyarul számol be «Geológiai jegyzetek az 1902-i expedicióról» cím alatt.

Maga DÉCHY «A Kaukázus szerkezete és arczulata» című fejezetben a kutatások eredményeit foglalja össze. Itt közli a saját glaciológiai és orográfiai megfigyeléseit is, a nehezen hozzáférhető orosz irodalom felhasználásával. De magának az útnak leírásában is, mely a műnek nagyobbik felét foglalja el, találunk majd minden lapon geológiai adatokat.

Az elismerést nem zavarhatja a feljebb közölt néhány kritikus megjegyzés. A munka olyan, hogy elbirja azt. A kaukázusi hegyvilágnak értékes, hű tükre, melyet néhány porszem nem homályosíthat el. PRINZ GYULA.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Szakülés.

1907. november 6-án. — Elnök dr. KOCH ANTAL és dr. SCHAFARZIK FERENC.

Első titkár kegyeletos szavakkal emlékezik meg a Társulat ama tagjairól, kiket a szünidő alatt a halál elszólított az élők sorából. Ezek:

DÁVID VILMOS mérnök, a ki egyike volt Társulatunk legrégebbi tagjainak, még 1866-ban lépett be mint rendes tag; 1885-ben 200 korona alapítvánnyal örökítő tag lett.

Dr. MELCZER GUSZTÁV, egyetemi magántanár, folyó év október 3-án halt meg, 1889 óta volt a Társulat rendes, az 1905. és 1906. években pedig választmányi tagja s becses ásványtani cikkeivel ismételtelen gazdagította a Földtani Közlöny tartalmát.

REGULY JENŐ, m. kir. bányamérnök, f. é. június 13-án halt meg. Társulatunk-

* Carl Renz. Der Jura von Daghestan. Neues Jahrb. f. Miner. etc. 1904. II. p. 71.

** Csernysev. Bull. Akad. Imp. d. sciences. St. Pétersbourg. 1907. p. 277—280. (Oroszul.)

nak 1903 óta volt rendes tagja s mint a m. kir. Földtani Intézethez beosztott bányaségédmérnök az országos részletes földtani fölvételében résztvett.

GARAMVEZEGETI BALOGH FERENC, róm. kath. kántortanító Tatán, f. é. okt. 14-én hűnyt el. Azzal, hogy Tata környékének geologiai felkutatását hathatósan előmozdította, a hazai földtannak kiváló szolgálatot tett, miért a Társulat 1904-ben levelező-jévé tette meg.

KILIAN FRIGYES volt egyetemi könyvtáros f. é. október 6-án halt meg. A Társulattal sok éven keresztül állt összeköttetésben, mert — ha személyesen nem is — de cége 1880 óta tagja a Társulatnak és könyvbizományosa is.

Előadások.

Dr. KOCH ANTAL «*Adács hevesvármegyei községben 1904-ben fűrt kútnak geologiai szelvénye*» címen ismertette a Haraszi Tivadar földbirtokostól furatott kutat, mely 103·60 m mély. Itt 18 m alluviális, 66 m diluviális és 20 m felsőharmadkori rétegen áthatolva, fehéressárga agyagmárgából álló fenékrétegig jutottak. Az 56 m és 103 m mélyen levő rétegekből felszálló vizet kaptak, mely úgy mennyiségre mint minőségre is kielégítő és 11 R° hőmérsékű.

2. MÉHES GYULA: «*Adatok Magyarország harmadidőszaki kagyló-rákjainak ismeretéhez*» címen kifejti, hogy miután a paleontologusnak egyéb nem áll rendelkezésére, mint a rák teknői, ezeket kell a DADAY JENŐ és más zoologusoktól használt módszerrel vizsgálni. Az alakot, melyet eddig a paleontologusok oly nagy figyelemre méltattak, előadó vizsgálatainál figyelmen kívül hagyja, mint majdnem teljesen hasznavetetlen jelleget, mert ugyanis a kagylósrákoknál legtöbb esetben a jobb kagyló a baltól, a fiatal példány az ivarérettől, sőt a himé a nőstényétől is különbözik. Ezért a főszempontot a kagyló finomabb szerkezetére fordítja, nevezetesen a kagylón felismerhető izombenyomatokra, a peremlemez szerkezetére, s a csúcshégyekre; azután a kagyló felületi díszítését is figyelembe veszi, — mint olyan jellegeket, melyek az egyes családok, fajok, s nemek megkülönböztetésénél figyelembe veendőek.

Összefoglalja a hazai kagylósrákokkal eddig foglalkozó műveket, kételyét fejezi ki HÉJJAS IMRÉ-nek 1894-ben felállított «*Kochia*» genusának valódiságáról.

Megemlíti, hogy a LŐRENTHEY IMRÉ-től két évtizeden át gyűjtött, gazdag magyarországi pliocen-anyagból eddig csak 4 lelethely faunáját dolgozta fel, úgymint: Sopron vidékéről három helyről (Darufalva, Tómalom, Szőlők m. út) Peremartoni erdőből (Veszprém vmegye), Szócsánból (Krassó-Szörény vmegye) és Budapest-Kőbányáról; valamennyi a pliocen alsó pannoniai emeletéből való. Eddig 42 fajt talált, melyek a következő négy család képviselői: *Cypridae*, *Bairdiidae*, *Cytheridae*, *Darwinulidae*, ezek közül legtöbb képviselője van a *Cypridae* (20 faj) és *Cytheridae* (16 faj) családoknak. E családok közül jelenleg a *Bairdiidae* családnak csak tengeri, a *Darwinulidae* családnak csak édesvízi, a *Cypridae* és *Cytheridae* családoknak pedig édes- és tengeri, illetve elegevizi képviselői is vannak, s minthogy e családok képviselői túlnyomóan nagyobb számmal vannak, mint a másik két családéi, a kagylósrákok alapján is megerősítettnek látja azt a tényt, hogy a magyarországi pliocen tenger már nagyon eleges vizű volt.

Dr. LŐRENTHEY IMRE örömét fejezi ki a fölött, hogy előadó a külföldi palæontologiai irodalomban már részben használatos módszert tökéletesítve, kijelölte azt a leghelyesebb irányt, melynek segítségével elérendő eredményektől várja az ostracodának fontos filogenetikai és sztratigrafiai jelentőségének kidomborítását.

SCHAFARZIK FERENC az előadó figyelmét egy káposztásmegyeri igen gazdag ostracoda-lelőhelyre hívja föl.

3. Dr. LÖRENTHEY IMRE: «*Vannak-e júraidőszaki rétegek Budapesten*» címen értekezik s kifejti, hogy az eddigi szerzők a budapesti Ördögórom és Mátyáshegy régi szaruköves dolomitját, illetve mészkövet, miután bennök kőületeket nem találtak, a település alapján trias-időszakbelieknek tartották. ARADI VIKTOR állítólag ezekből gyűjtött s ismertetett meg jurakőületeket, a mi méltó feltűnést keltett. Előadó és mások különös gondot fordítva e rétegekre, egész kis faunát gyűjtöttek az Ördögórmon, a miből kimutatható, hogy a szóban forgó rétegek tényleg trias-időszakbeliek, az itteni szarukőbreccsiák pedig felső eocenkoriak, ARADI kőületei pedig egyáltalában nem innen valók. Hasonlóan kimutatja előadó petrografiai és egyéb alapon, hogy ARADI-nak a mátyáshegyi mészkőrögből v. dolomitból származtatott jura-kőületei sem lehetnek innen valók; minek alapján a jura-rétegek a budapesti rétegsorozatból törlendőek.

Dr. LÓCZY LAJOS kívánatosnak tartja, hogy LÖRENTHEY értekezése mielőbb megjelenjék, hogy így a budapesti jurarétegeket az irodalomból mielőbb töröljük. Annyival is inkább kívánatos ez, mert ARADI tévedése az újabban lábrakapott reátolási elméletnek alapul szolgálhatna arra, hogy a budapesti hegység keletkezését is hibásan ezzel magyarázzák.

Dr. PÁLFY MÓR fölemlíti, hogy ARADI-nak más helyről szóló dolgozatai is megbizhatatlanok. ARADI az erdélyrészi Érchegeység déli szegélyéről a Bányászati és Kohászati Lapok múlt évfolyamában kiadott egy közleményt, a melynek — mint a felszólaló ama folyóirat f. évi 4. számában kimutatta — majdnem minden pontja téves. ARADI e közleményében a bánpataki völgy alsó részéből az erodált cenomanrétegek egy megmaradt közettömzsét s belőle cenomankőületeket irt le. A bánpataki völgy 5 km-nél hosszabb szurdok, mely a phyllit- s közé települt mészkőbe 3—400 m mélyen van bemetszve, úgy hogy annak fenekén a cenoman előfordulását legfennebb csak áttolással lehetne megmagyarázni. Felszólaló folyó év nyarán újra felkereste e helyet s meggyőződött arról, hogy e közettömzs, melyet ARADI leirt, sötétszürke, aprószemű, teljesen kristályos mészkő, hasonló ahhoz, amilyen a phyllit közé települt mészkőrétegek között is előfordul. Alatta vékonypalás mészkő következik, a kettő között pedig meg van az átmenet. Felszólaló kétségbevonja azt is, hogy ilyen kristályos mészkőben meghatározható kőületek egyáltalán előforduljanak, de ha mégis előfordulna valamelyes, az semmi esetre sem vallhatna a cenomanra.

Választmányi ülés.

1907. november 6.-án. — Elnök: dr. KOCH ANTAL.

Rendes tagoknak választottak:

FUCHS ÁRMIN téglagyáros, Neszmély,

LEOPOLD ANDOR, okl. vegyész-mérnök, törvényszéki

hites vegyész, Budapest,

VASZARY ANTAL főerdész, Nyergesújfalu,

VASZARY GYULA uradalmi intéző, Pusztamarót,

VASZARY MIHÁLY uradalmi intéző, Esztergom,

KOVÁCS NÁNDOR bányamérnök, Szászvár, (aj. dr. VADÁSZ M. ELEMÉR r. t.);

LOBMAYER JÁNOS FERENC magánzó, Budapest. (aj. dr. PAPP KÁROLY vál. t.);

LÖW MÁRTON, egyetemi tanársegéd, Budapest, (aj. VOGL VIKTOR r. t.);

ZSIVNY VIKTOR mérnök, Budapest, (aj. SCHRÉTER ZOLTÁN r. t.).

(aj. dr. LIFFA AURÉL r. t.)

Elsőtitkár bemutatja a Geological Society of London 100 éves fennállásának ünnepén Társulatunkat képviselő PALINI INKEY BÉLA örökítő tagnak az elnökhöz intézett következő beszámolóját:

Igen tisztelt Elnök Ur!

Angolországból hazatérve, kedves kötelességemnek ismerem jelteni, hogy Társulatunk megtisztelő megbizásának megfelelttem, a mennyiben f. é. szept. 26-án a londoni geologiai társaság százéves jubileumi gyűlésén a reám bízott üdvözlő átiratot a társaság elnökének személyesen átnyújtottam, élő szóval is kifejezván a magyar szaktársak rokonszenvét és szerencsekívánatait. Ugyanekkor, nem lévén jelen más magyarországi szaktárs, átnyújtottam a m. kir. földtani intézet üdvözlő iratát is.

Társulatunknak őszinte köszönetet mondok e megtisztelő megbizásért, mely alkalmat adott nekem a londoni geologiai társaság e nagyszabású ünnepélyén megjelenve, szívélyes fogadtatásában és fényes vendéglátásában részesedni.

A világ minden részéből odasereglett geologusok nagy száma, az összejöveleken, muzeumokban, gyűjteményekben folytatott élénk eszmecsere és az ország minden részébe rendezett érdekes kirándulások ezt az összejövetelt majdnem egy nemzetközi geologiai congressus színvonalára emelték.

Szeptember 16-án nyitak meg a londoni geologiai társaság fényes helyiségei [Eurlington-House, (Picadilly)] a nagy számban érkezett vendégek részére, kik ott londoni szaktársaikkal megismerkedve, a kirándulásokra nézve útbaigazítást nyertek. A nagyobb kirándulások 18-án indultak ki Londonból, még pedig öt irányba egyszerre. Én magam a nyugati kiránduláshoz csatlakoztam, mely dr. STRAHAN vezetése alatt déli Walesben és Bristol környékén főleg az elsődőbeli rétegsorozat tanulmányozását tűzte ki célul, de Bristol vidékén rhätet és alsó liaszt is érintett. A mi társaságunk ugyan nem volt nagy, mert mindössze öt külföldiből és egy angol hölgyből állott, de minden állomáson részint az e vidéken dolgozó hivatalos geologusok, részint ott lakó műkedvelők csatlakoztak hozzánk és magyarázatokkal szolgáltak. Igazán élveztük ezt a szép kirándulást, melynek a legszebb idő kedvezett. Gyönyörködtünk a zöld tájék szépségében, a tengerparti sziklafalak magasztosságában; érdeklődéssel szemléltük a szép feltárásokat, melyek a legalsó szilurtól (mai: ordovicien) a gazdag kőszénformáció át a liaszig vezetnek bennünket: szorgalommal gyűjtöttük a gazdagon kínálkozó kőületeket. E mellett hálás érzéssel tapasztaltuk az angol szaktársak rendkívüli előzékenységét, szívélyes, természetes udvariasságát és örömmel konstatáltuk a geologia népszerűségét Angolországban, a hol minden vidéki városban vannak geologiai egyesületek, gyűjtemények s buzgó kutatók és ahol a hölgyek sem idegenkednek e tudományágtól.

Nyolcz napi élvezetes barangolás után 25-én jöttünk vissza Londonba és másnap délelőtt volt első gyűlésünk a mérnökintézet palotájában [Institution of Civil Engineer, (Great George Street)]. Itt először is az ünneplő Társaság elnöke, SIR ARCHIBALD GEIKIE, rövid üdvözlettel fogadta a vendégeket, majd átvette tőlük az üdvözlő átiratokat. Elsőben az idegen országok kiküldöttjeitől, majd az angol kolóniák képviselőitől és végre az anyaország tudományos testületeinek megbizottjaitól. Az ülés délben már véget ért és az elnöknek rövid köszönet mondása után a társaság széteszlott. Délután ismét ugyanabban a teremben gyülekeztünk és meghallgattuk SIR ARCHIBALD GEIKIE szép előadását, melyben a geologia 100 év előtti, azaz a Társaság megalapításának idejébéli, állását vázolta. Este 7 órakor nagy hivatalos bankett volt.

Péntek szeptember 27-ike főleg a muzeumok meglátogatásának volt szentelve. A British Museum természetrajzi osztálya, mely a South Kensington muzeumban van, főleg pedig annak roppant gazdag ásványi és őslénytani gyűjteményei sokáig lekötötték figyelmünket. Délután az angol földtani intézet helyiségében (Jermyn-Street) láttunk igen tanulságos gyűjteményeket. Az elmaradhatatlan ötórás teára az intézet vezetőjének, Dr. Teall-nak, vendégei voltunk. Este a geológiai társaság vendégtelt meg minket fényesen az előkelő Criterion-hotelben, a honnan ismét a South-Kensingtoni muzeumba menve vissza késő estig folytattuk a társalgást.

Szeptember 28-án rövid kirándulásokat rendeztek. Többedmagammal a déli tengerpartra mentem, hol Folkestone-tól Doverig a híres fehér krétasziklákon az alsó és középső kréta rétegeiben sok kővéletet gyűjthettünk.

Másnap, 29-én, a híres és valóban nagyszerű kew-i botanikus kertben találkoztunk és ott megint a teázás idején JUDD tanár vendégei voltunk. Judd úr, ki 1875-ben hazánkat beutazta és annak egy pár dolgozatot is szentelt (Selmecről és a balatonvidéki vulkánokról) élénk örömmel emlékezett vissza társulatunk az évi vándorgyűlésére és boldogult Szabó József tanárra, ki őt akkor kalauzolta és ez alkalommal velem is megismertette.

Az ünnepségek méltó befejezése volt Cambridge és Oxford meglátogatása szeptember 30-án, miután e két városnak híres egyetemei a vendégeket külön e célra meghívták. Nagyon sajnáltam, hogy másrendbeli teendőim megakadályoztak abban, hogy e meghívást elfogadva, Anglia tudományos életének főnevezetéseivel megismerkedjem; de így is nagy megelégedéssel hagytam el ez országot, eltelve bámulattal hatalma, gazdagsága iránt, méltányolva szellemi életének magas fokát és elragadtatva lakói szeretetreméltóságától és szivélyességétől.

A Szabó-émlék leleplezésének időpontjául a választmány a jövő pünkösd-i ünnepeket állapította meg s ezzel kapcsolatban társas kirándulás rendezését vette tervbe. A leleplezés alkalmából a Földtani Közlöny egy ünnepi Szabó-füzetének kiadását határozta el. Az ebben való közreműködésre pedig fölkéri Szabó volt tanítványait.

A Társulat új csereviszonyt kötött a következő két intézettel:
Société Française de Minéralogie, Paris,
The University of California, Berkeley.